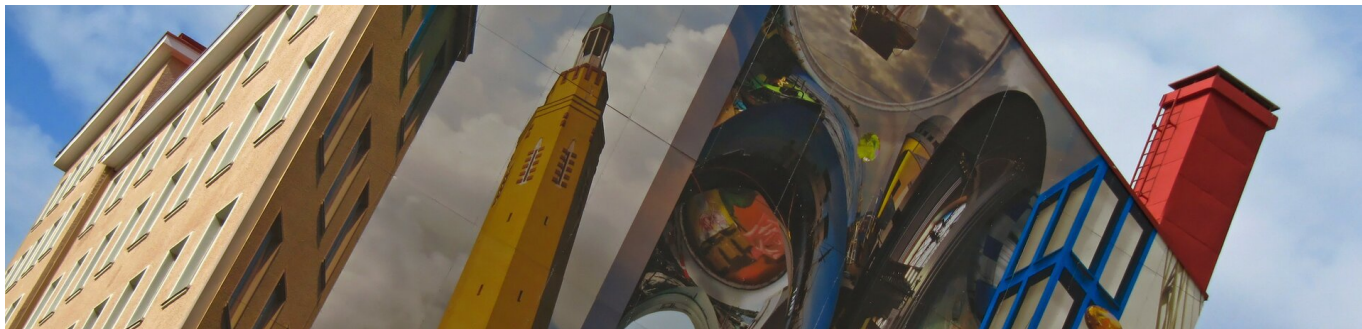

Idealizm niemiecki: część 1. Johann Gottlieb Fichte

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Audiobook](#)
- [Prezentacja multimedialna](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Encyklopedia nauk filozoficznych*, tłum. Ś. F. Nowicki.
- Źródło: Johann Gottlieb Fichte, *Powołanie człowieka*, tłum. Adam Zieleńczyk, Kęty 2002, s. 55.
- Źródło: Johann Gottlieb Fichte, *Powołanie człowieka*, tłum. Adam Zieleńczyk, Kęty 2002, s. 153.
- Źródło: Władysław Tatarkiewicz, *Historia filozofii. Filozofia nowożytna do 1830 roku*, t. II, Warszawa 1998, s. 155.
- Źródło: Władysław Tatarkiewicz, *Historia filozofii. Filozofia nowożytna do 1830 roku*, Warszawa 1998, s. 158.
- Źródło: Immanuel Kant, *Wyjaśnienie w odniesieniu do nauki Fichtego*, 1779.

Idealizm niemiecki: część 1. Johann Gottlieb Fichte

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

Idealiści tworzyli wielkie projekty filozoficzne, wychodząc z założenia, że to wolna myśl kreuje świat, dostosowując go do siebie. Wiązało się to również z nowym, oryginalnym podejściem do etyki.

Fichte miał inne niż ówcześni mu myśliciele spojrzenie na filozofię. Domagał się, by ujęła ona całą wiedzę w **zwarty system** oparty na jednej, uniwersalnej zasadzie. Poszukiwał odpowiedzi nie tylko na pytanie o to, co jest, ale i o to, **jak być powinno**. Żeby to osiągnąć, musiał odrzucić nauki Kanta i powrócić do dawnej metody dedukcji.

Twoje cele

- Poznasz poglądy idealizmu niemieckiego w wydaniu Fichtego.
- Spróbujesz odpowiedzieć na pytania: skąd u Fichtego bierze się niechęć do bytów materialnych? Dlaczego uznaje on, że to, co skończone, jest mniej realne od koncepcji, idei i innych bytów abstrakcyjnych?
- Zastanowisz się, jak Fichte był w stanie pogodzić wewnątrz swojej filozofii rozważania na temat wolności działania i myślenia ze swoją koncepcją zamkniętego, kontrolującego państwa.

Przeczytaj

Dla zainteresowanych

Aby dowiedzieć się więcej na temat idealizmu niemieckiego, zapoznaj się z poniższymi materiałami:

- [Idealizm niemiecki: część 2. Georg Wilhelm Friedrich Hegel](#)
- [Idealizm niemiecki: część 3. Problemy i wyzwania](#)
- [Idealizm niemiecki: część 9. Dyskusja wokół myśli Hegla](#)

((Georg Wilhelm Friedrich Hegel

Encyklopedia nauk filozoficznych

Tak jak religia jest przedstawiona jako obowiązek dla samego siebie – jednostka w służbie Bożej – samoistne królestwo i życie, do którego jednostka przystępuje jako do czegoś świętego, i nie tylko (nie chodzi jej o to), żeby zrobić z niego coś dla siebie, to, co jej się spodoba i służy jej celom, lecz już prędzej rezygnuje w nim ze swoich własnych celów – tak filozofia jest raczej dziedziną, w której człowiek musi zrezygnować ze swego upodobania i swoich szczegółowych celów, nie szuka już siebie, swego, ale czuje się zaszczycony przez to, że uczestniczy w tym, jako czymś od siebie niezależnym, samoistnym. Obcowanie z filozofią należy uznać za niedzielę życia.

Źródło: Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Encyklopedia nauk filozoficznych*, tłum. Ś. F. Nowicki.

Tak jak Kant musiał zmierzyć się z dziedzictwem kartezjańskiego racjonalizmu i empiryzmu brytyjskiego, tak filozofowie przełomu XVIII i XIX wieku musieli zmierzyć się z dziedzictwem Kanta.

W myśli filozoficznej w Niemczech w pierwszej połowie XIX w. zrodziła się niesłychanie prężna i nowatorska formacja intelektualna zwana **idealizmem niemieckim** bądź klasyczną **filozofią niemiecką**. Jej głównymi twórcami byli **Johann Gottlieb Fichte**, **Friedrich Schelling** oraz **Georg Wilhelm Hegel**. Istotą idealizmu niemieckiego było założenie, że myśl, pojęcia, struktura logiczna stanowią istotę rzeczywistości, a nawet, że są jedyną rzeczywistością – wszystko inne zaś, jak skończone umysły czy byty materialne, cechuje istnienie mniej lub bardziej **iluzoryczne**. Idealizm niemiecki przyjmował przede wszystkim, że **myśl jest pierwotna w stosunku do bytu**.

Johann Gottlieb Fichte

Fichte urodził się w bardzo ubogiej rodzinie. Dorastał na łużyckiej wsi, gdzie trudnił się głównie wypasaniem bydła. Szczęśliwie dla niego jeden z okolicznych bogaczy dostrzegł jego potencjał i wysłał go do szkoły. Fichte studiował teologię, lecz po zakończeniu studiów nie wiedział, czym się zająć. Dopiero po przeczytaniu dzieł Kanta uświadomił sobie, że filozofia jest dla niego odpowiednim kierunkiem. Rozpoczął prace w tej dziedzinie, a nawet objął posadę dyrektora w katedrze filozofii na uniwersytecie w Jenie. Po kilku latach zmuszono go do złożenia rezygnacji, ponieważ opublikował artykuł, który władze uczelni uznały za ateistyczny. Wyjechał zatem z Jeny do Berlina, gdzie po pewnym czasie otrzymał stanowisko rektora Uniwersytetu Berlińskiego.

Fichte był przekonany, że jest godnym następcą Kanta.

domena publiczna

Johann Gottlieb Fichte (1762–1814) jako pierwszy krytycznie zrewidował osiągnięcia filozofii Kantowskiej i otworzył drogę dla idealizmu niemieckiego, głosząc, że filozofia ma ustalić nie jak jest, ale jak musi być. Punktem wyjścia jego refleksji była teoria etyczna Kanta: przejął z niej zwłaszcza pojęcie wolności i podmiotu działającego, który określił jako **jaźń**. Twierdził, że rzeczywistość to świat wolnej jaźni dokonującej czynów (przez wolną jaźń rozumiał jaźń uniwersalną, pierwowzór Heglowskiego Absolutu). Błędem jest wywodzenie myśli z bytu, a więc zastanawianie się nad tym, jak w zdeterminowanym przyrodniczo świecie może istnieć **wolna myśl** – wszystko bowiem, co istnieje, stanowi konsekwencję wolnej myśli. Każdy, kto jest świadom swej wolności, musi się z tym zgodzić. Wszystko, co istnieje, jest też efektem jakiegoś czynu.

domena publiczna

Friedrich Wilhelm Joseph von Schelling (1775–1854), trzeci obok Fichtego i Hegla główny przedstawiciel idealizmu niemieckiego. Podobnie jak dwaj pozostali dążył do przewyciężenia dualizmów w systemie Kanta i chciał pogodzić wolność ze światem przyrody. Często zmieniał poglądy – ostatecznie nie udało mu się wypracować zamkniętego systemu filozoficznego. W swych dociekaniach koncentrował się na pojęciu Absolutu. Zainspirowany Spinozą postrzegał przyrodę jako twórczą i żywą całość. Postulował wgląd we wnętrze przyrody: tkwi w niej **Absolut**, który łączy w sobie wszystkie przeciwieństwa – przeciwieństwa są tylko zewnętrznymi objawami jego aktywności. Poznanie Absolutu dokonuje się na drodze **intuicji**. Dużym uznaniem cieszyły się poglądy estetyczne Schellinga. Był np. autorem koncepcji głoszącej wyższość indywidualnego aktu twórczego nad dziełem. Z tego to m.in. względu uważano go za **pierwszego romantyka**. Schelling stanowił źródło inspiracji dla wielu pisarzy, poetów i filozofów. Wśród Polaków szczególnie silnie oddziaływał na Józefa Kalasantego Szaniawskiego i Maurycego Mochnackiego. W wieku XX powoływali się na niego egzystencjaliści. Z kolei Hegel uważał, że Schelling jest ogniwem pośrednim między Fichtem a nim samym. Krytykował go za irracjonalizm, tj. za to, że kwestionował możliwość racjonalnego poznania i opisanie istoty Absolutu.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Filozofię Fichtego określa się jako **aktywistyczną** filozofię czynu lub filozofię ideału, albowiem każdemu czynowi przyświeca jakiś ideał, sam świat jest skonstruowany przez jaźń, która dąży do ideału.

Jaźń dla Fichtego była podstawą stworzonej przez niego filozofii wolności. Według filozofa człowiek czujący się wolnym to idealista. Innych zaś, biernie odbierających rzeczywistość, nazywał realistami. Twierdzenie, że rzeczywisty świat jest wytworem czynu, było na tamte czasy bardzo kontrowersyjne. Do tej pory zakładano, że jest odwrotnie i działanie jest wtórne wobec bytu. Fichte upierał się jednak, iż to **być jest skutkiem działania**.

Fichte postulował **wolność jako nakaz moralny każdego człowieka**. W przeciwieństwie do powstałych stanowisk etycznych uważał, że wszystkie działania człowieka są dobre. Według Fichtego złem była bierność, czyli brak działania. To czyn miał być przejawem i dowodem wolności.

Fichte specyficznie rozumiał i przedstawiał pojęcie czynu. Twierdził, że postępowanie będące odpowiedzią na bodźce, pobudki lub sytuację nie jest czynem jako takim, ponieważ nie przejawia się w nim żadna wolność – jest bierne i zależne. Jedynym czynem dla Fichtego było działanie jaźni.

Emile Wauters, *Uczony przy stole*, II poł. XIX w.

Ideał w filozofii Fichtego jest jednym z najważniejszych pojęć. Filozof twierdził, że rzeczywistość znanego nam świata realnego powstała jako wynik dążenia do tego ideału. Ideał nie mógł powstać jako element rzeczywistości, lecz rzeczywistość powstała z ideału, będącego niezrównanym wzorcem. Fichte starał się odrzucić empiryczny sposób poznania świata i dowodził, że warunkiem badania rzeczywistości jest uprzednie poznanie ideału, będącego jej źródłem. Był zatem przekonany, że metody empiryczne nie prowadzą do tego celu.

Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

Za Kantem Fichte twierdził jednak, że rzeczy składające się na naszą rzeczywistość nie są niezależne od podmiotu postrzegającego, ale są jego wytworem, przedstawieniem – nie istnieją więc realnie. **Realna jest tylko jaźń** i jej operacje – a więc Fichteński odpowiednik kategorii intelektu i form naoczności.

W obszarze filozofii praktycznej Fichte nawoływał do stworzenia zamkniętego państwa, odciętego od wszelkich zewnętrznych wpływów i stosunków z innymi państwami. Program polityczny oparł Fichte na przesłankach gospodarczych. Twierdził, że wpływy z zagranicy zakłócają równowagę wewnętrzną państwa. Postulował by państwo ściśle regulowało przemysł, handel oraz życie obywateli, w tym także dochody i własność. Miało to zabezpieczyć odpowiednią jakość ich czynów. Do rozwiązań Fichtego nawiązywali Schelling i Hegel. Inspiracje czerpali z niego także socjaliści i nacjonaści niemieccy. Poza Niemcami jego oddziaływanie było nikłe.

Słownik

Absolut

(łac. *absolutus* – bezwarunkowy, niezwiązany) osobowy lub bezosobowy pierwotny byt, doskonały, najwyższy, pełny, całkowicie niezależny, nieuwarunkowany i niczym nieograniczony; u Hegla Absolut jest całością istniejących rzeczy, która jest rozumna i zmienna

aktywizm

(łac. *activus* – czynny, działający) stanowisko uznające metafizyczne pierwszeństwo aktywności i zmiany nad trwałością i stałością

idealizm

(gr. *eidos* – kształt, wyobrażenie) kierunek w metafizyce głoszący, że podstawową realnością są idee; w wymiarze teoriopoznawczym pogląd, wedle którego świat dostępny ludzkim zmysłom nie jest całością rzeczywistości, a poza wymiarem poznawczym istnieją byty niematerialne, które są wieczne i niezmiennie, i dostępne człowiekowi poprzez poznanie drogą rozumowania

iluzoryczny

oparty na iluzji; złudny, pozorny

jaźń

termin oznaczający podmiot zjawisk psychicznych, a więc też podmiot poznania, w przeciwieństwie do jego przedmiotu; dla idealistów niemieckich jaźń była podstawą, pierwotnym składnikiem, absolutnym, twórczym początkiem bytu

Polecenie 1

Odpowiedz na pytania. Jaki cel przyświeca Fichtemu podczas pisania swojej rozprawy filozoficznej? Które treści najbardziej chce przekazać czytelnikowi?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P11Awcav7>

Johann Gotlieb Fichte

Powołanie człowieka

Książka ta nie jest zatem przeznaczona dla filozofów zawodowych. Ma ona być zrozumiała dla wszystkich czytelników, którzy potrafią w ogóle zrozumieć jakąś książkę. Tym, którzy chcą tylko zwroty wyuczone już niegdyś na pamięć powtarzać w nieco odmiennym porządku i takie ćwiczenie pamięci uważają za zrozumienie, tym bez wątpienia wyda się ona niezrozumiała. Książka ta chce pociągać i rozgrzewać, i całą mocą odrywać czytelnika od zmysłowości do nadzmysłowości... Winienem jeszcze, dla niewielu wprowadzić, wspomnieć o tym, że tym Ja, które przemawia w książce, nie jest bynajmniej autor; natomiast autor pragnie, ażeby stał się nim czytelnik. Ażeby to, co tu jest powiedziane, czytelnik ujmował nie tylko historycznie, lecz aby w czasie lektury – tak jak jego przedstawiciel w książce – rzeczywiście i naprawdę rozmawiał ze sobą samym, rozważał tę i ową stronę, wysnuwał wnioski, czynił postanowienia, i dzięki własnej pracy i rozmyślaniu, tylko z siebie samego, rozwijał i budował w sobie ten sposób myślenia, którego obraz jedynie ukazuje mu ta książka.

Źródło: Johann Gotlieb Fichte, *Powołanie człowieka*, tłum. Adam Zieleńczyk, Kęty 2002, s. 55.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P11Awcav7>

Johann Gotlieb Fichte

Powołanie człowieka

Miałbym jeść i pić tylko po to, by znowu odczuwać głód i pragnienie, i znowu móc jeść i pić tak długo, aż nie pochłonie mnie grób otwarty pod moimi nogami, aż ze mnie samego w ziemi nie powstanie nowy pokarm? Miałbym płodzić istoty do mnie podobne, ażeby i one mogły jeść i pić, i umierać, pozostawiając po sobie znowu istoty podobne, które będą czynić to samo, co ja już czyniłem? Po co to błędne koło, po co ta gra wciąż w ten sam sposób rozpoczynająca się od nowa, gra, w której wszystko powstaje po to, by przeminąć, i przemija tylko po to, by znowu mogło powstać takim, jakim już było? – Po co ów potwór, który wciąż sam siebie pożera, by móc znowu zrodzić siebie, i daje sobie samemu życie po to, by mógł znowu sam siebie pożreć?

Źródło: Johann Gotlieb Fichte, *Powołanie człowieka*, tłum. Adam Zieleńczyk, Kęty 2002, s. 153.

Polecenie 2

Wyjaśnij, jaki znajdujesz związek między powyższymi fragmentami a filozofią czynu?

Polecenie 3

Wysłuchaj fragmentu listu Immanuela Kanta. Jak sądzisz, dlaczego Kant próbuje się odciąć od filozofii swojego ucznia Fichtego? Uwzględnij w swojej odpowiedzi wiadomości zdobyte w pierwszej części lekcji.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P11Awcav7>

Immanuel Kant

Wyjaśnienie w odniesieniu do nauki Fichtego

Co się zaś tyczy metafizyki wedle zasad Fichtego, to w tak nikłym stopniu biorę w niej udział, że nawet w jednym z listów radziłem mu, by zamiast zajmować się bezpłodną sofistyką, kultywował raczej swą umiejętność wykładania, którą można by z pożytkiem oddać na usługi krytyki czystego rozumu. Fichte jednak radę moją w uprzejmy sposób

odrzucał, tłumacząc, że momentu scholastycznego nie spuści jednak z oka. Tak więc on sam odpowiedział na pytanie, czy ja uważam ducha filozofii fichteńskiej za prawdziwy krytycyzm, a zatem nie ma potrzeby, bym mówił o jej wartości czy braku wartości; ponieważ nie chodzi tu o żaden oceniany przedmiot, tylko o oceniający podmiot, dość będzie, jeśli zrzucę z siebie odpowiedzialność za jakikolwiek udział w tej filozofii. Muszę tu jeszcze zauważyć, że pomawianie mnie o to, iż chciałem dać tylko propedeutykę filozofii transcendentalnej, nie zaś sam system tej filozofii, jest dla mnie niepojęte. Myśl taka nigdy nie mogła mi przyjść do głowy, jako że sam uznałem zamkniętą całość czystej filozofii w *Krytyce czystego rozumu* za najlepszą oznakę jej prawdziwości. Wreszcie, skoro recenzent utrzymuje, że *Krytyki* nie należy rozumieć literalnie w odniesieniu do tego, czego uczy ona dosłownie o zmysłowości, ale że każdy, kto chce *Krytykę* zrozumieć, musi najpierw zdobyć odpowiedni punkt widzenia (Becka lub Fichtego), ponieważ kantowska litera, podobnie jak arystotelesowska, zabija ducha – wyjaśniam raz jeszcze, że *Krytykę* należy oczywiście rozumieć zgodnie z literą, i to z punktu widzenia zwykłego rozsądku, tyle że odpowiednio przyuczonego do takich abstrakcyjnych rozważań. Przysłowie włoskie powiada: Broń mię Panie Boże od moich przyjaciół, bo od nieprzyjaciół sam się obronię.

Źródło: Immanuel Kant, *Wyjaśnienie w odniesieniu do nauki Fichtego*, 1779.

Polecenie 4

Odpowiedz na pytania. W jaki sposób Tatarkiewicz postrzega Fichtego? Czym jest według autora tekstu spekulacyjna metoda filozofa niemieckiego?

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P11Awcav7>

Władysław Tatarkiewicz

Historia filozofii. Filozofia nowożytna do 1830 roku

Fichtego program filozofii był tedy metafizyczny, systematyczny i monistyczny. Metodę filozofii pojmował również nie po kantowsku. Szukał metody, która by pozwalała znaleźć prawdy konieczne, ustalić nie tylko, jak jest, ale jak być musi. Tego dokonać mogłaby jedynie metoda dedukcyjna. Fichte powrócił tedy w metodologii do racjonalistycznej tradycji, przerwanej przez Kanta. Ta metoda Fichtego zaważyła na

charakterze jego filozofii; wytworzyła przepaść między filozofią a doświadczeniem i z drogi, na którą Kant próbował skierować filozofię, sprowadziła ją na tory spekulacji. Za punkt wyjścia swojego systemu filozoficznego Fichte uznał epistemologię, czyli teorię poznania. Jak każdy myśliciel zabrał głos w odwiecznym sporze dotyczącym tego, co jest pierwotne, idea czy byt. Fichte opowiedział się za tym, że to myśl, czyli idea, była pierwsza.

Źródło: Władysław Tatarkiewicz, *Historia filozofii. Filozofia nowożytna do 1830 roku*, t. II, Warszawa 1998, s. 155.

Audiobook można wysłuchać pod adresem: <https://zpe.gov.pl/b/P11Awcav7>

Władysław Tatarkiewicz

Historia filozofii. Filozofia nowożytna do 1830 roku

Fichte oddziałł tylko w swojej ojczyźnie, ale dla niej był myślicielem przełomowym, który filozofię przerzucił od krytycyzmu do idealistycznej metafizyki. Schelling i Hegel poszli jego torem. (...) Oddziałł też politycznie. Przyczynił się do rozbudzenia nacjonalizmu niemieckiego. A w sto lat później narodowy socjalizm stosował w praktyce jego ideę „zamkniętego państwa” i widział w Fichcie jednego ze swych ideowych prekursorów.

Źródło: Władysław Tatarkiewicz, *Historia filozofii. Filozofia nowożytna do 1830 roku*, Warszawa 1998, s. 158.

Polecenie 5

Wyjaśnij, które z elementów filozofii Fichtego mogły przyczynić się do kształtowania ruchu nacjonalistycznego?

Prezentacja multimedialna

Polecenie 1

Posłuchaj i obejrzyj. W jaki sposób, zdaniem Fichtego, następuje poznanie?

Kliknij, aby uruchomić w trybie pełnoekranowym.

Źródło: Johann Gottlieb Fichte, *Powołanie człowieka* w przekładzie Adama Zielenčzyka i w adaptacji radiowej Witolda Malesy. Reżyseria Dobrosławy Bałazy. Występują: Jan Matyjaszkiewicz i Krzysztof Wakuliński.

Ćwiczenie 1

Zaznacz, w którym twierdzeniu Fichte i Kant zgadzają się ze sobą? Zaznacz poprawną odpowiedź.

☐

Fichte podobnie jak Kant twierdził, że jaźń wytwarza się w wyniku zaspokojenia potrzeb organizmu i jego działania w świecie fenomenów. Rzeczywistość powstaje na skutek przekształcania wyobrażeń w spostrzeżenia.

☐

Fichte podobnie jak Kant twierdził, że rzeczywistość jest wynikiem działania mechanizmu obronnego, składającego się z rozszczepienia obiektu idealizacji na dwie części: dobrą i złą, oraz zaprzeczenia istnienia złej części i wyolbrzymienia dobrej.

☐

Fichte podobnie jak Kant twierdził, że rzeczy składające się na naszą rzeczywistość nie są niezależne od podmiotu postrzegającego. Rzeczywistość jest wytworem podmiotu, czyli nie istnieje realnie. Filozofowie uważali, że tylko jaźń i jej operacje są realne.

Ćwiczenie 2

Zaznacz zdania będące zgodne ze stanowiskiem Fichtego dotyczącym poznania.

☐

Fichte odrzucał możliwość istnienia rzeczywistości niezależnej od poznającego podmiotu.

☐

Fichte uważał, że sens świadomości wyjaśnia analiza poznania człowieka.

☐

Fichte twierdził, że podmiot nie istnieje bez przedmiotu ani przedmiot bez podmiotu.

☐

Fichte nie przeciwstawił się materializmowi jako stanowisku „dogmatycznemu” ani „fatalistycznemu”.

☐

Fichte głosił zależność całokształtu zjawisk od aktywności intelektualnej człowieka i jego aspiracji moralnych.

Praca domowa

Napisz pracę argumentacyjną na temat: *Dlaczego Fichte twierdzi, że to, co istnieje rzeczywiście, jest mniej realne od koncepcji, idei i innych bytów abstrakcyjnych? Jak uzasadnia to przekonanie? Swoją wypowiedź poprzyj odpowiednimi argumentami.*

Dla nauczyciela

Autor: Paweł Kaniowski

Przedmiot: Filozofia

Temat: Idealizm niemiecki: część 1. Johann Gottlieb Fichte

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy i rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

VII. Filozofia i kultura europejska jako „przypisy do Platona”. Uczeń:

3) wyjaśnia sens potoczny i sensy filozoficzne terminu idealizm;

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

7. Georg Wilhelm Friedrich Hegel. Uczeń:

3) określa główne cechy niemieckiego idealizmu oraz wymienia jego ważniejszych przedstawicieli;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- charakteryzuje idealizm niemiecki w ujęciu J.G. Fichtego;
- dokonuje analizy poglądów Fichtego dotyczących bytów materialnych;

- rozumie, na czym polega relacja między wolnością działania i myślenia, a koncepcją zamkniętego, kontrolującego państwa w filozofii Fichtego.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm;
- nauczanie wyprzedzające.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- burza mózgów;
- praca z multimedium;
- audiobook;

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- telefony z dostępem do internetu.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: *Idealizm niemiecki: część 1. Johann Gottlieb Fichte* z zaleceniem przeczytania jego treści przed lekcją. Wybrany uczeń przygotowuje kolaż albo mem, będący ilustracją lub komentarzem do e-materiału. Uczeń powinien umieć uzasadnić swoją interpretację.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel, po zalogowaniu na platformie, wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika temat lekcji. Nawiązując do zagadnień opisanych w sekcji „Wprowadzenie”, omawia zaprezentowane cele. Uczniowie ustalają kryteria sukcesu.

2. **Raport z przygotowań.** Nauczyciel, za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji, m.in. sprawdza, kto wykonał zadane ćwiczenie. Może wyświetlić odpowiedzi uczniów na tablicy interaktywnej. Prosi wybranego ucznia o uzasadnienie swojego rozwiązania.

Faza realizacyjna:

1. **Burza mózgów.** Nauczyciel zadaje uczniom pytania:
  - Skąd u Fichtego bierze się niechęć do bytów materialnych?
  - Dlaczego uznaje on, że to, co skończone, jest mniej realne od koncepcji, idei i innych bytów abstrakcyjnych?Następnie informuje uczniów, że będą pracować metodą burzy mózgów i jeśli to konieczne, wyjaśnia jej zasady. Wyłania także moderatora, który będzie zapisywał pomysły na tablicy, a następnie określa czas wykonania zadania. Uczniowie podają swoje propozycje. Po zakończeniu fazy twórczej następuje wspólna weryfikacja pomysłów. Nauczyciel prosi uczniów, aby porównali swoje propozycje z informacjami zamieszczonymi na tablicy.
2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej materiał z sekcji „Audiobook”. Wybrany uczeń odczytuje treści poleceń: 1, 2 i 3. Klasa dzieli się na grupy i opracowuje propozycje odpowiedzi. Przedstawiciel wskazanej grupy prezentuje propozycję rozwiązania zadania, a pozostali uczniowie komentują. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia odpowiedzi uczniów, udzielając im informacji zwrotnej.
3. **Praca z drugim multimedium.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Prezentacja multimedialna”. Klasa dzieli się na grupy. Każdy zespół opracowuje odpowiedzi do poleceń i ćwiczeń. Po wyznaczonym przez nauczyciela czasie liderzy grup odczytują propozycje. Nauczyciel komentuje rozwiązania uczniów.
4. Uczniowie, na podstawie wiedzy zdobytej przed lekcją oraz podczas lekcji, układają trzy zadania quizowe związane z tematem zajęć, które następnie dają do rozwiązania wybranej osobie z klasy. W ten sposób utrwalają zdobytą wiedzę i umiejętności.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel ponownie wyświetla na tablicy temat lekcji zawarty w sekcji „Wprowadzenie” i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli?
2. Wszyscy uczniowie podsumowują zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Napisz pracę argumentacyjną na temat: *Dlaczego Fichte twierdzi, że to, co istnieje rzeczywiście, jest mniej realne od koncepcji, idei i innych bytów abstrakcyjnych? Jak uzasadnia to przekonanie?*. Swoją wypowiedź poprzyj odpowiednimi argumentami.

Materiały pomocnicze:

- Marek J. Siemek M. J., *Fichte w kontekście*, red. B. Działoszyński, Warszawa 2017.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Nauczyciel może wykorzystać medium w sekcji „Audiobook” do podsumowania lekcji.